

Factsheet Vrouwelijke ZZP'ers in Nederland

KERNGEGEVENS

- Het aantal ZZP'ers onder zowel vrouwen als mannen is in de periode 1996-2014 verdubbeld van 397.000 naar 791.000 personen.
- De groei onder vrouwelijke ZZP'ers (plus 133%) was sterker dan de groei bij mannen (plus 84%). In 1996 waren er 120.000 vrouwelijke ZZP'ers; in 2014 zijn dit er 280.000.
- Mannelijke ZZP'ers zijn twee keer zo vaak hoofdkostwinner van het huishouden waar ze toe behoren dan vrouwelijke ZZP'ers (84% - 42%).
- Het gemiddelde inkomen uit onderneming is voor vrouwelijke ZZP'ers 30% lager dan dat van mannelijke ZZP'ers: 23.500 euro versus 33.800 euro per jaar (cijfers 2010).
- Het mediane inkomen uit onderneming ligt voor vrouwelijke ZZP'ers 40% lager dan dat van mannelijke ZZP'ers: 15.000 euro versus 26.000 euro per jaar (cijfers 2010). Het mediane inkomen is het inkomensniveau waar 50% van de onderzochte populatie onder zit en 50% boven zit.
- Twee op de drie vrouwelijke ZZP'ers is economisch zelfstandig volgens de definitie van het emancipatiebeleid: ze halen een netto-inkomen uit arbeid dat hoger ligt dan 925 euro per maand of 11.000 euro per jaar (cijfers 2011). Vier op de vijf mannelijke ZZP'ers is economisch zelfstandig.
- Vrouwelijke ZZP'ers werken vaker in deeltijd dan mannelijke ZZP'ers: 60% versus 20%.

DEFINITIE VAN ZZP'ER

ZZP'er: een persoon met als hoofdactiviteit het verrichten van arbeid voor eigen rekening of risico in een eigen bedrijf of praktijk, of in een zelfstandig uitgeoefend beroep en die daarbij geen personeel in dienst heeft.

Het CBS maakt een onderscheid tussen ZZP'ers die eigen diensten aanbieden ('nieuwe' ZZP'ers) en ZZP'ers die producten verkopen ('klassieke' ZZP'ers, bv. boeren en winkeliers).

Vooraf bij vrouwen zijn ZZP'ers doorgaans ZZP'ers die eigen diensten aanbieden (vier op de vijf ZZP'ers; bij mannen is dit drie op de vier). In de regel zijn de 'nieuwe' ZZP-bedrijven minder kapitaalintensief dan de 'klassieke' ZZP-bedrijven; een onderneming starten is daarmee relatief eenvoudig. De groei van het aantal ZZP'ers van de afgelopen decennia zit vooral bij de 'nieuwe' ZZP'ers).

PROFIEL VAN DE VROUWELIJKE ZZP'ER

Vrouwen verdienen steeds vaker als ZZP'er hun brood. In nog geen twintig jaar is het aantal vrouwelijke ZZP'ers gestegen van 120.000 in 1996 naar 280.000 in 2014. Inmiddels is bijna tien procent van de vrouwelijke beroepsbevolking ZZP'er. Vanwege deze opvallende ontwikkeling heeft Atria aan de Erasmus Universiteit Rotterdam gevraagd om de positie van vrouwelijke ZZP'ers in kaart te brengen. Dit factsheet geeft een overzicht van de voornaamste uitkomsten; zie www.atria.nl voor het volledige rapport.

Op dit moment is ruim 35% van alle ZZP'ers in Nederland vrouw; in 1996 was dit nog 30%. Ondanks deze inhaalslag van ondernemende vrouwen is er toch ook bij de ZZP'ers sprake van een 'gender pay gap': vrouwelijke ZZP'ers verdienen op jaarbasis zo'n 30 à 40% minder dan hun mannelijke collega's.

In Nederland zijn de inkomensverschillen tussen mannelijke en vrouwelijke ondernemers een van de grootste in Europa. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat de Nederlandse vrouwelijke ZZP'ers vergeleken met het buitenland relatief vaak in deeltijd werken. Buiten Nederland werken vrouwelijke ZZP'ers doorgaans fulltime. In Nederland werkt 40% van de vrouwelijke ZZP'ers fulltime tegen 80% van de mannelijke ZZP'ers. Zolang mannelijke ondernemers meestal fulltime werken – ook als ze de verantwoordelijkheid dragen voor kleine kinderen – en vrouwelijke ondernemers veel minder is een 'gender pay gap' het onvermijdelijke gevolg. Bovendien blijven zo de traditionele genderpatronen in stand bij de combinatie van arbeid en zorg door ZZP'ers.

Een vaak gehoord argument om voor zichzelf te beginnen is dat de flexibiliteit en autonomie die gepaard gaan met het ondernemerschap mensen beter in staat zouden stellen om arbeid en zorg te combineren. Maar uit de literatuur blijkt dat ZZP'er worden geen panacee is voor de arbeid & zorgproblematiek. Een eigen bedrijf biedt weliswaar flexibiliteit voor de combinatie van arbeid en zorg, maar doorbreekt de traditionele verantwoordelijkheidsverdeling thuis zelden. Daarnaast vormt het inconsistente kinderopvangbeleid van de overheid en de relatief hoge kosten voor kinderopvang volgens vrouwelijke ZZP'ers met kinderen een belemmering om hun bedrijf verder te ontwikkelen en uit te breiden.

ZZP'ERS & DE OVERHEID

De ZZP'er heeft de juridische status van aannemer of opdrachtnemer. Deze juridische status houdt in dat de zelfstandige zijn of haar werkzaamheden voor risico en rekening van de eigen onderneming uitvoert. De zelfstandige werkt niet onder het gezag van een opdrachtgever en spreidt arbeidgerelateerde risico's over meerdere opdrachtgevers. ZZP'ers kunnen vrijwillig een Verklaring Arbeidsrelatie (VAR) aanvragen om opdrachtgevers duidelijkheid te verschaffen over hun status en het inhouden of betalen van loonheffingen over inkomsten.

ZZP'ers hebben recht op fiscale regelingen en aftrekposten. Zij kunnen daarmee bij aangifte een bedrag aftrekken waardoor zij minder belasting betalen. ZZP'ers kunnen in aanmerking komen voor de zelfstandigenaftrek als zij minimaal 1225 uur per jaar ondernemen. Zij betalen dan minder belasting en mogen een vast bedrag van € 7.280 fiscaal aftrekken. Vanaf 2015 zal de zelfstandigenaftrek worden terug gebracht met 60%. Een ZZP'er zou dan nog ongeveer €2.912 fiscaal kunnen aftrekken.

In de trend van privatisering van het socialezekerheidsstelsel zijn de sociale verzekeringen van zelfstandigen per 1 augustus 2004 aan de markt overgelaten. Door de afschaffing van de *Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ)* in 2004 zijn de verschillen in inkomenszekerheid bij zwangerschap, ziekte en arbeidsongeschiktheid tussen werknemers en zelfstandigen in sterke mate toegenomen. De Zelfstandig en Zwanger (ZEZ)-regeling geeft sinds 2008 aan zwangere zelfstandigen recht op een uitkering in de weken rondom de bevalling. De uitkering gaat 6 tot 4 weken voor de uitgerekende bevallingsdatum in. Na de bevalling bestaat altijd recht op 10 weken uitkering. Het aantal gewerkte uren heeft invloed op de hoogte van de uitkering. De daadwerkelijke bevallingsdatum kan de duur van de uitkering verlengen, maar deze is nooit minder dan 16 weken. De uitkering bedraagt maximaal het minimumloon.

Tussen 2004 en 2008 konden zwangere zelfstandigen geen beroep doen op een uitkering in de weken rondom de bevalling. Het Proefprocessenfonds Clara Wichmann heeft daarom op basis van het VN Vrouwenverdrag een individuele klachtprocedure bij het CEDAW Comité van de VN gestart. Dit Comité, dat gaat over de naleving van het VN Vrouwenverdrag, heeft in het voorjaar van 2014 uitspraak gedaan. In de periode 2004-2008 heeft de Staat der Nederlanden zwangere zelfstandigen benadeeld door in 2004 de WAZ af te schaffen zonder een nieuwe regeling te treffen. Toen in 2008 de nieuwe wettelijke ZEZ-regeling voor zwangere zelfstandigen tot stand kwam, heeft de Staat daaraan geen terugwerkende kracht toegekend, en de circa 20.000 zelfstandig ondernemende vrouwen die in de tussenliggende tijd een kind kregen niet gecompenseerd. Dit moet volgens het CEDAW Comité alsnog gebeuren. De Staat der Nederlanden moet nog in 2014 aan het CEDAW Comité rapporteren welke actie hij heeft ondernomen.

Op initiatief van de samenwerkende ZZP-organisaties Stichting ZZP Nederland, Zelfstandigen Bouw, PZO en FNV Zelfstandigen is er begin 2014 besloten dat ZZP'ers een eigen vrijwillige pensioenregeling krijgen met een met werknemers vergelijkbare fiscale behandeling. De regeling kent een flexibele inleg, een flexibele uitkering en een flexibele uitkeringsduur naar keuze. Bij langdurige arbeidsongeschiktheid is het mogelijk om (een deel van) het pensioen eerder op te nemen. Bij overlijden wordt het pensioen omgezet in een nabestaandenuitkering; deze vervalt bij overlijden

tijdens de uitkeringsperiode. Na aanpassing in de wetgeving zal de regeling per 1 januari 2015 van start kunnen gaan.

AANBEVELINGEN

Vergroten ondernemersvaardigheden en financieel bewustzijn bij vrouwen

De overheid en andere stakeholders kunnen meer specifieke aandacht geven aan het bevorderen van financieel bewustzijn en ondernemerschap bij vrouwen (bv. bij www.wijzeringeldzaken.nl). Vrouwelijke ZZP'ers hebben als starter vaak minder werkervaring dan mannelijke ZZP'ers en hebben minder vertrouwen in hun ondernemersvaardigheden. Mannen zijn vaak optimistischer over de winstgevendheid van hun bedrijf, terwijl vrouwen eerder risico's mijden. 'Gender-sensitieve' ondernemerscursussen vanuit de Kamer van Koophandel zouden hier aandacht aan kunnen geven.

Duurzaam ondernemerschap van 'ZZP'ers met zorgtaken'

Hoewel het hebben van een eigen bedrijf flexibiliteit geeft om de combinatie arbeid en zorg naar eigen wens en behoefte vorm te geven, vormt de combinatie voor met name vrouwen soms ook een belemmering voor de groei en verdere ontwikkeling van hun bedrijf. Door in ondernemerscursussen meer aandacht te geven aan de afstemming tussen arbeid en zorg, en de prioriteiten in zowel werk als privéleven, kunnen ZZP'ers zich meer bewust worden hoe beide levensdomeinen op elkaar inspelen. Bewustwording van doelen die men wil bereiken in verschillende levensdomeinen kan het vinden van een goede combinatie van arbeid en zorg vergemakkelijken en bijdragen aan de economische levensduur van de onderneming en de kwaliteit van leven van ZZP'ers.

ZZP'ers met kinderen geven duidelijk aan dat zij het kinderopvangbeleid een belemmering vinden bij de combinatie arbeid en zorg. Het gaat hierbij vooral om een gebrek aan continuïteit van het beleid. Voor duurzaam ondernemerschap van jonge vrouwelijke ZZP'ers is een duurzaam kinderopvangbeleid een eerste vereiste. En later in de levensloop zou de overheid beter niet 'te veel' mantelzorg op het bordje van de ZZP'ers leggen juist op een moment dat meer vrouwelijke ondernemers fulltime zouden willen werken.

Vervolgonderzoek: een 'emancipatie-effect rapportage' van het ZZP'en

Uit de literatuurstudie van de EUR is naar voren gekomen dat vrouwelijke ZZP'ers niet vaak onderwerp van onderzoek vormen in relatie tot economische zelfstandigheid en de combinatie arbeid en zorg. Op het terrein van de combinatie arbeid en zorg door zelfstandigen bestaat veel gefragmenteerd onderzoek, maar weinig aandacht voor 'gender'. Er is daarom meer specifiek onderzoek nodig naar vrouwelijke zelfstandigen met en zonder personeel.

Atria

Atria is het kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis. Iedereen die interesse heeft in emancipatiethema's in heden en verleden is welkom in Atria's bibliotheek, het archief en op de website. We bezitten een zeer uitgebreide collectie van en over vrouwen.

De kennis en informatie die Atria biedt is uniek in Nederland en daarbuiten. Ons specialisme is het verzamelen en verspreiden van historische en actuele informatie over de positie van vrouwen. We doen onderzoek en geven advies aan uiteenlopende doelgroepen zoals beleidsmakers, politici, maatschappelijke organisaties, wetenschappers en studenten. Ook stimuleren we het maatschappelijke debat.

Atria beoogt een bijdrage te leveren aan de emancipatie van vrouwen, in al hun verscheidenheid.

www.atria.nl